

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ISTICIOAIA-BUDURA, VIOREL

Anotimpuri în Asia / Viorel Isticioaia-Budura; cuv. înainte
de Teodor Meleşcanu. - Iași: Cartea Românească Educațional,
2023

ISBN 978-606-057-297-8

I. Meleşcanu, Teodor (pref.)

821.135.1

VIOREL ISTICIOAIA-BUDURA

Anotimpuri

în Asia

Cuvânt înainte de
TEODOR MELEȘCANU

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, Iași, 2023.
Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124
www.ecedu.ro

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Studiul *Cum să ne împăcăm cu lumea, remodelarea sau demolarea diplomației în secolul XXI*, în volumul colectiv *Psihologia militară, provocări ale secolului XXI*, 2019; studiul *Reconciliere diplomatică cu arta conducerii militare*, în volumul colectiv *Psihologia militară, calea spre excelență*, 2020; studiul *Reziliența cu nume propriu – al meu, al tău, al nostru*, în volumul colectiv *Psihologia militară – Reziliența, garanția succesului*, 2021; studiul *China – speranțe în pragul unui nou mileniu* în volumul colectiv *Evantaiul celor o mie de gânduri*, Editura Ion Cristoiu, 1999; studiul *Reforma intelectuală în China secolului XIX*, în *Analele Universității București*, 1985. Traducerea din limba chineză în limba română a romanului *Miezul nopții* de scriitorul Mao Dun, 1984, Editura Univers. Memorii: *Dunhuang – cu majuscule și semne de întrebare*, în revista *ICR Lettre Internationale*, numărul 111/2019; *Citadela*, în revista *Lettre Internationale*, numărul 112/2020; *Efectul DARUMA*, în revista *Lettre Internationale*, numărul 113/2021.

CUPRINS

Argument: Asia! De ce? 5

O invitație insolită (Teodor Meleșcanu) 9

CAPITOLUL 1

ANOTIMPURI LA GRANIȚA DINTRE LUMI... 11

Haina de blană..... 13

Magistrul..... 16

Fascinația primăverii..... 23

Accidentul..... 61

Om al muncii 88

Medalia de merit..... 91

La granița dintre lumi 100

CAPITOLUL 2

O VARĂ MULT PEA FIERBINTE..... 129

O vară mult prea fierbinte..... 131

„Cu cele mai bune urări de succes!” 166

Spada de absolvent..... 174

Codul regal 192

Păpușa cu cap de lup..... 214

Jurnalul Operațiunii „Recuperarea” 260

Amintiri de la Marele Zid 341

CAPITOLUL 3

UN EUROPEAN CĂLĂTOR ÎNTRE

ANOTIMPURI.....	349
Miss Cambodgia.....	351
Tratatul de bună vecinătate	370
Depeșe dintr-un cu(r)ier diplomatic.....	391
Farfuria cu desen albastru.....	399

CAPITOLUL 4

TULBURĂTOARE ANOTIMPURI

ORIENTALE	405
Plimbarea de seară cu Alicia.....	407
Melancolie în concert.....	455
Portret de muză.....	460
(Co)lecția de porțelanuri	474
Samurai de-o clipă (Apele năvalnice ale Râului de la Apus)	485
INSTANTANEE ASIATICE	495

Haina de blană

Pătrunsese în cameră aproape în pas de dans. Vocea ei timbrată de entuziasm răsunase pe coridorul strâmt al căminului studentesc cu mult înainte ca ea să apară. Angela era mult mai în vârstă decât noi, cei care abia pășiserăm pragul celor douăzeci de ani. Înaltă și dinamică, suplă și cu o voce plină, nu-și trăda etatea, și se bucura de o anume autoritate, nu numai în propriul grup, cel al studenților italieni, ci și între noi, ceilalți studenți străini.

— Haideți, fiți sinceri, spuneți cum îmi stă? Mărimea o simt absolut potrivită! Dar linia, cum arată pe mine, hai, ziceți ceva! ne rugase ea imediat ce intrase cu avânt pe ușă, aproape ignorând-o și lăsând-o larg deschisă.

Noi – Giulio, Graziella și cu mine, eram așezați, apariția ei întrerupsese efortul nostru concertat de a ne edifica cu pronunția celor patru tonuri chinezești care munciau, la acest început de curs, căci eram cu toții începători, vocile și auzul nostru latin.

— Arăți incredibil! declară Graziella și privi spre noi sugerând din priviri că o reacție masculină era mai mult decât necesară.

Încercam să înțeleg ce se întâmplă și cântăream cum ar trebui să reacționez. Ca român, mă asociasem rapid grupului italian, chiar mai sociabil, și frecventabil, decât grupul de canadieni francofoni care, de altfel erau mai puțin numeroși și relativ mai distanți. Cu toții sosiserăm la Beijing la începutul iernii anului 1973 și încă ne luptam cu dificultățile de acomodare într-o lume aparte. Anotimpul aducea valuri de curenți reci și vânturi prăfoase. Fără ca noi să o știm pe deplin, proaspăt sosiți într-o ambianță încă crispată de turbulențele

Revoluției Culturale¹, Universitatea de limbă și literatură ne primise ca studenți străini, experimentând, cu acordul conducerii politice superioare, un semn incipient de deschidere față de lume. Frecvent, improvizam câte un cor de amatori, cu voci disonante dar ambițioase, noi, studenții, și intonam împreună repertoriul tradițional al mișcărilor de stânga, precum *Bela Ciao* și *Bandiera Rosa*. Îi ascultam pe colegii italieni și eram impresionat de vederile lor, majoritatea din cercuri universitare militante, și de elanul nedisimulat cu care elogiau influența Partidului Comunist Italian ce marca deceniul al șaptelea al vieții politice de la Roma. Ca un semn de rezonanță cu mediul local, mulți dintre ei, precum zeloșii canadieni, adoptaseră rapid vestimentația uniformă și monocromă care caracteriza societatea chineză aplatizată de avatarurile Revoluției Culturale – tunici gri sau kaki, pantaloni diformi dintr-un cotton impersonal, teniși verzi, gumați, de o calitate mai mult decât comună.

— *Cara Graziella*, hai să-ți dezvălui secretul, spuse Angela. Și continuă în maniera ei abundentă și precipitată: Fiți atenți. După cum știți, m-am dus la ambasadă să cer consulului o autentificare de acte și ce să vezi. În curtea ambasadei, tocmai oprea mașina ambadorului și iată coboară soția lui. O știți, a venit împreună cu el la festivitatea de deschidere a cursurilor aici. Ați observat, o femeie fină, cu stil. Îmi place să cred că are alura Annei Magnani², care vai, săraca tocmai a murit, fie-i țărâna ușoară! În fine, ne salutăm, mă întreabă cum e viața noastră aici. Ce să-i spun, că mâncăm într-o hală cât o sală de sport, că în camere e ciment pe jos ca într-o celulă, că n-avem perdele și frigul de decembrie e pătrunzător! Și știți ce zice? Să o aștept un minut. Se duce în clădirea reședinței și vine cu *asta*!

Angela, care nu se oprise din piruete și debitase monologul său fără să-și piardă suflul, se îndreptă cu o grație atent

¹ Marea Revoluție Culturală Proletară (1966-1976): mișcare politică inițiată de președintele Mao, în contextul controverselor și confruntărilor interne de la nivelul conducerii centrale, pentru eliminarea opozanților, „purificare ideologică” și educarea „în spirit revoluționar” a tinerelor generații. În numeroase situații, mișcarea a degenerat în direcția exceselor și abuzurilor, producând consecințe social-economice grave.

² Anna Magnani (1908-1973), actriță din epoca cinematografi- ei neorealiste italiene.

dirijată și ne oferi o postură spectaculoasă, demnă de coperta unei reviste de modă *en vogue*! Strânsese pe corp haina de blană și aceasta o drapa într-un aer aristocratic copleșitor.

— Doamna mi-a adus această haină de blană, la care ea a renunțat, pentru că tocmai îi sosise un model nou pe care ambadorul îl comandase la Roma când au fost în concediu.

Angela continuă cu o voce plină de ingenuitate care invita insistent reacția noastră: Și doamna mi-a și spus imediat că haina cu care a venit data trecută nu o va mai purta și mi-ar sta mie bine. Mi-a dat-o cadou. Zicea că avem aceeași talie!

Noi conservaserăm cu obstinție tăcerea. Aparent, haina și baletul spontan al Angelei ne intimidaseră. Angela își continua gândurile însuflețite de noua piesă din garderoba ei.

— Graziella dragă! declară ea cu o inedită suavitate a vocii. Cred că va trebui să mă ajuți să găsesc un model de rochie. Dacă vor începe să mă invite și la recepțiile oferite de ambador și cele din corpul diplomatic, va trebui să am o ținută adecvată... Dar, mai vorbim, vă pup!

Angela dispăru la fel de impetuos cum apăruse. Noi tăceam. Simțeam o anume confuzie, dar nici nu știam cum ar trebui să încerc să înțeleg. Haina de blană era într-adevăr spectaculoasă, de o eleganță radiantă, iar lungimea ei generoasă acoperise aproape complet pantalonii fără linie și tenișii Angelei. Dar, atunci, am zis că o notă de relativă provocare spirituală ar fi binevenită. Și mi-am îngăduit să întreb cu ceea ce credeam eu că este o lămuritoare nuanță ironică:

— Astă-seară, mai vine oare Angela să cânte împreună cu noi *Marșul partizanilor*?!

Graziella mă privi surprinsă și ochii ei albaștri avură o sclipire necruțătoare. Pentru mine devenise evident că ratasem o mică șansă de a înțelege eternul feminin.

Magistrul

Recunosc. Toți ne avertizaseră. În primul rând, ne-au spus-o colegii – cea mai în vârstă dintre noi, franțuzoica Sicard, care avea deja ani de studii de limba și literatura chineză, Istvan, ungurul bărbos din Vojvodina, Fadetta, slovena tunsă băiețește. Erau surprinși, cred că puțin ne compăttimeau. Cei doi somalezi, un băiat și o fată, înalți, zvelți, cu o dantură albă, perfectă, mereu dezvelită în zâmbet, contrastând cu măslinele pielii, au fost singurii care ne-au încurajat și au recunoscut că ei nu se simțeau pregătiți. Toți ceilalți studenți străini se întrebau de ce noi, cei doi români, hotărâserăm să susținem un examen care era opțional și cunoscut drept unul intimidant. Li se părea un efort inutil. Profesorii, în primul rând cei doi coordonatori ai cursului nostru, atât Luo *Laoshi*¹, cel înalt și cu ten de culoare deschisă, cât și Zhang *Laoshi*, cel subțire și cu un temperament vioi, s-au abținut, cu prudența lor obișnuită, să comenteze. Dar, știau și ei, pentru nivelul nostru de cunoștințe, examenul nu putea fi decât dificil.

*

Nu părea să respire greu. Sigur, un călugăr tânăr, hotărât să urmeze Calea, nu putea decât să urce. Cu efort, fără șovăire, urmând poteca șerpuită, spre culme. Plină de copaci, colina desfășura jocul de umbre al coroanelor bogate, înverzite abundent și, din loc în loc, trunchiurile luminate parcă de explozia

¹ Laoshi: în limba chineză, apelativ general pentru profesor și, în funcție de context și persoană, în mod tradițional, încărcat cu o notă adițională de respect și deferență (pedagog, instructor, maestru, magistrul).

bogată în inflorescențe roz. Cireșii sălbateci înfloriseră de timpuriu. Ar fi vrut să se oprească, poate pentru a privi în jur, poate pentru a-și șterge sudoarea de pe frunte și de pe creștetul ras până la piele, punctat de cele șase semne cafenii.

Textul nu spunea mai mult. Eu găsisem în biblioteca universității un volum bilingv, în franceză și chineză, editat la Hong Kong în secolul trecut, ce descria înțelesul acestor semne. Dar din textul pe care ni-l dăduse profesorul abia descifram câteva indicii. Prea puține pentru a ne ajuta. Caracterele jucau în fața ochilor mei. Deci, subiectul textului, un călugăr, urca. Aspira spre o culme?

Poate semnele de pe creștetul său erau încă proaspete, necicatrizate, ritualul consacării cerea să ai puterea de a îndura, căci punctele fuseseră arse pe pielea proaspăt rasă cu vâful incandescent al unor bastonașe aprinse de esențe parfumate. Pentru ce această *pirogravură a durerii acceptate*? Îmi aminteam că citisem despre simbolistica budistă, cele trei rânduri de perechi de puncte arse însemnau Triplul Tezaur Budist – Buddha întemeietorul, învățăturile încorporate în Dharma, și Sangha, comunitatea discipolilor și credincioșilor. Reprezentau oare și legământul triplu al călugărului, de a-și cultiva mintea și sufletul, de a munci pentru a împlini virtute și înțelepciune, de a se lepăda de relele obișnuite ale acestei lumi?

Am respirat adânc. Lecturile mele mă duseseră undeva, prea departe, imaginația mea intrase mult prea aprinsă în funcțiune. M-am uitat la ceasul de la mână. Acum douăzeci de minute, profesorul intrase în clasă, ne invitase să ne așezăm și ne pusese în față două foi. Biletul de examen, simplu, negru pe alb, cu scrisul de mână al versatului nostru magistrul. Ne uimise dintotdeauna. Stiloul obișnuit devenea în mâna sa un instrument de artă. Stăpâna cu naturalețe caligrafia fluentă a comunei penițe încât scrisul său urca totul într-o estetică incredibilă, ce ar fi părut posibilă doar prin perfecțiunea, de simetrie, ordine și precizie, a unei mașini de tipărit! Pe bilet erau două fraze. Părea un fragment dintr-o scriitură antică. Cât de veche? M-am uitat imediat la caracterele care, așa cum fuseserăm învățați la curs, indicau, în chineza clasică, semnele de enunț, de conchidere, de închidere a frazei. Păreau a fi acolo, erau pentru noi un fel de semafoare ce trebuiau să ne semnaleze curgerea ideilor, subiectul, predicatul. Dar, le identificam, oare, corect?

A doua era o coală albă, dublă ca dimensiuni față de foaia obișnuită, cu pătrățele în care noi urmam să scriem ce-am înțeles din fragmentul de text clasic în limba veche, și să transcriem conținutul, cu caractere chinezești, curat și cursiv, dar în limba contemporană.

La curs, profesorul ne spusese de-atâtea ori, limba chineză veche pare ermetică, criptică. Gramatica strictă și minimalistă. Dar, acolo e încapsulat înțelesul, acolo fierbe la foc domol înțelepciunea. Trebuie răbdare. Descifrați. Interpretați. Aduceți, apoi, înțelesul aproape de noi, în cuvintele zilei de azi.

În banca din spate, Stelian, colegul meu de suferință, nu părea marcat de înfiorările și îndoielile mele. Îl invidiam pentru intuițiile sale, frecvent corecte, educate în anii precedenți de studii de limbi străine la București. Prindea repede, practica dezinvolt și, dacă greșea, în pronunție, gramatică, frazare, o făcea cu aplomb, nici vorbă de intimidare, exersa pentru a învăța, spunea el, și amorul propriu i se cicatriza rapid!

Profesorul, așezat la catedră, citea pe îndelete un volum cu coperti ofilite, probabil un volum clasic. Stelică mă întrebă șoptit cum stau. Părea mai împăcat decât mine cu contorsiunile eliptice ale textului. Să se fi lămurit atât de repede? Nu uita, îmi aminti el, la ora 12, înainte de cantină, am rezervat terenul de tenis pentru o oră, și am pus două sticle de bere la rece, în chiuvetă. Hai să n-o lungim! Azi am chef de o partidă aprigă! Deși e îngrozitor de cald.

N-am ajuns să mă gândesc prea mult de ce ne ocupam de acest examen. Celelalte cursuri aveau rațiunea lor precisă, practică. Eram studenți la cursurile facultății de limbă și literatură chineză pentru că așa voise ministerul de externe de la București care ne recrutase și cu care semnaserăm, în 1973, și eu și Stelian, o primă formă de contract de angajare. De ce ministerul ne cerea acum, intratabil, să ne completăm foaia matricolă și cu un curs opțional? Mai ales fiind vorba de un curs de limbă chineză clasică. Oare câți diplomați din MAE mai cunoșteau, să zicem, latina sau greaca veche. Prin ambasada noastră ni se transmisese imperativ să ne facem datoria.

Trecuse deja aproape un an de când ni se preda acest curs și văzusem cât de încurcat și complicat ne apărea tuturor. Eram încă în anii Marii Revoluții Culturale, universitatea nu dispunea de manuale aprobate pentru studenții străini, iar studiile de limbă clasică pluteau undeva în teritoriul încă

marcat de sensibilități ideologice. Prea mult aduceau aminte de epoci revoluate, dacă nu chiar condamnate de puritanismul militant și crisparea partinică actuală. Purtau un parfum arhaic, filosofic și religios, ce oricând putea fi calificat drept subversiv. E adevărat, în anii din urmă, atmosfera se calmase, politica externă se deschidea incipient și primele vizite ale liderilor americani și ale multor europeni dornici să intre pe făgașul normalității în relația cu China, toate influențau treptat dezghețul intelectual intern. Universitățile își reluau cu prudență cursurile. Studenții chinezi veneau înapoi din zonele rurale unde fuseseră trimiși să cunoască o anume latură a vieții, profesorii ieșeau încet din tensiunea campaniilor ideologice sau se întorceau tăcuți de la cursurile de reeducare.

Noi știam puține despre toate acestea, normalitatea austeră în care noi, primii studenți străini, sosiserăm de câțiva ani ne solicita, în continuare, un efort de adaptare, mai corect de adecvare. Dar, eram tineri și ne simțeam suficient de liberi de constrângerile care, foarte probabil, îi apăsau, mai mult sau mai puțin vizibil, pe cei din jur. Ne uitam surprinși la modesta ținută a profesorilor noștri, înveșmântați invariabil în bumbacul monoton al docului albastru proletar, în tunicile mototolite închise milităros la gât cu un guler înalt. În sandalele sau tenisișii de pânză ieftină în care stăteau uzi când ploile de toamnă copleșeau șoselele și trotuarele insuficient întreținute. Veneau uneori oboșiți, cu cearcăne, pentru că, în absența manualelor, înaintea fiecărei lecții trebuiau să scrie textul cursului, să aștepte să fie aprobat de conducerea universității, să-l corecteze dacă era cazul și să-l multiplice cu primitive și insuficient productive mijloace mecanice, pentru a ni-l distribui în ziua următoare. Poate ei nici nu știau, dar pentru noi, cei de școală europeană, am fi comparat munca lor cu osânda lui Sisif.

*

Reflectoarele au fost dirijate strict asupra mea și am fost invitat să pășesc în centrul platoului. Doamna Tian Ge, realizatoarea, a luat de pe măsura din fața sa, o mapă. A deschis-o, a ridicat-o pentru a fi vizibilă audienței – mie mi se părea că platoul era plin de public, deși nu vedeam clar dincolo de pânza intensă de lumini, și a silabisit ceea ce mi s-a părut a fi un anunț important în microfon:

Vreau să vă dezvălui despre domnul ambasador ceva ce nu ne-a spus până acum. Ceva din tinerețea domniei sale. Sunteți de acord?

Vocea ei răsunase mai puternic decât până atunci, mai pătrunzătoare. Crezusem, poate justificat, că mă familiarizaseram cu atmosfera din studio și că trecusem la o fază mai relaxată. Mă înșelam? Până aici, interviul cu mine și cu soția mea, Tania, decursese destul fluent.

Cu o siluetă de balerină, pusă în valoare de *deux-pièces* în culori închise, cu o coafură îngrijită și o alură cordială, Tian Ge nu era doar o actriță consacrată din noua generație a personalităților ce demonstau emanciparea feminină, tot mai pregnantă, în societatea chineză, în acești ani de început ai secolului douăzeci și unu. Devenise sporit populară ca moderatoare a unor emisiuni la postul de televiziune Beijing, lansate cu ambiția de a aduce în fața publicului diplomați străini acreditați în China. Astăzi, fusese rândul meu și al Taniei. Alegându-ne cuvintele, am relatat, pe rând, străduindu-ne să fim cât mai fluenți în limba chineză, despre anii de studiu la Beijing, despre cariera noastră în diplomație, ce consemnase deja perioade petrecute în China, în anii optzeci și, recent, a doua oară, după numirea mea ca ambasador în anul 2002.

— V-aș ruga să ne vorbiți despre perioada studenției! E adevărat, au trecut de atunci treizeci de ani, dar poate mai aveți amintiri!

*

Pavilionul se distingea pe platoul din vârful colinei, înconjurat de copacii înfloriți. Priveliștea merita o privire mai atentă, o contemplare care să hrănească spiritul cu înțelegerea vastității lumii, a întinderilor întrezărite până departe – ce putea fi mai inspirat decât să te bucuri de lanțuri de munți, de spațiile de dincolo de orizontul încărcat de pânze de nori involburati?

M-am oprit. Din nou, imaginația mea galopa peste relieful minim al textului, cu o sete de înțelesuri mai mult decât nedisciplinată. Nu sugerează oare textul vechi că acest loc invită la reculegere, la meditație? *Călugărul se așezase în poziție lotus cu palmele împreunate.* Descopăr că textul spune că pavilionul era închis de perdele de bambus. De ce? *Din poziția sa, călugărul nu vede orizontul. E obturat de bogatele coroane ale*

cireșilor sălbateci înfloriți. Simte doar curenții de aer ce ridică puțin perdelele de bambus și ploaia de petale ce ninge pe creștetul său. Unde am ajuns? Ce vrea textul acesta? Eram exasperat! Mă uit discret la Stelian. Ridică din umeri. Resemnat?

*

Am aruncat o privire pe textul verificat de profesor. Corecturile cu tuș roșu parcă ardeau în pagină. Cred că fiecare al doilea cuvânt suferise modificări – condamnat, încercuit de pensula profesorului cu un chenar purpuriu ce marca eroarea de interpretare ori era transferat undeva, în altă parcelă a câmpului semantic. Fraza mea era dislocată, toarsă într-un alt caier, îmblânzită și adusă domol în ordinea ce se cuvenea cuvintelor pentru a istorisi și avea înțeles.

Profesorul venise după două zile cu lucrările noastre. Cred că sesizase, din momentul când ne-a înmănat foile corectate, că deveniserăm palizi. Fără să zâmbească, era un personaj ce nu zâmbea niciodată, de o seriozitate ce îi încărcă autoritatea și stilul cu o alură de cărturar tradiționalist, ne-a declarat:

— Fiți liniștiți. Ați trecut examenul! Am apreciat curajul și munca voastră! Acum am o rugămintă. Așezați-vă și transcrieți pe curat lucrările așa cum le-am corectat eu.

Noi respiraserăm ușurați. Profesorul ne iertase? Am întrebă dacă, într-adevăr, textul trebuie transcris. Lucrările noastre erau acolo, văzute, corectate, ne edificaserăm.

— Recopiați pe curat! a insistat profesorul. Veți vedea mai clar unde ați greșit și unde ați reușit!

Cu relativă neînțelegere, poate cu resemnare, dar cert, cu sentimentul inutilității, am transcris. Treptat, m-a bucurat acest efort și îmbrățișam textul renăscut acum sub corectura profesorului cu emoție și atenție. Pe noua foaie de examen, textul curat arăta limpede. Curgea cu claritate. Dintr-o privire *înțelegeam* ce nu înțelesesem: *Colina înflorită. Pavilionul dominând valea. Călugărul adâncit în meditație. Înțelepciunea și credința pogorând asupra sa ca o binecuvântare, ca atingerea petalelor de cireș ajungând pe o pală de vânt pe creștetul său ca o iluminare pe care spiritul lui Buddha i-o transmitea dincolo de eternitate.*

Am transcris textul, înghițind în sec. Profesorul a preluat textele semnate de fiecare dintre noi, a pus un cerc cu tuș roșu pe ele marcând acordul său și consacrand reușita noastră.

— Acestea rămân la noi! ne-a spus. Voi veți fi diplomați, foarte probabil, multe din cele ce le studiați aici nu vă vor folosi, dar doresc să știți că lăsați în urma voastră ceva demn și onorabil!

*

Tian Ge, realizatoarea, s-a apropiat cu dosarul deschis de una din camerele de luat vederi și a indicat să fie prezentate publicului imagini cât mai apropiate.

— Am să vă cer îngăduința, domnule ambasador, să informăm audiența noastră asupra trecutului dumneavoastră ca student. Iată foaia matricolă a studiilor pe care le-ați parcurs la Universitatea Nankai din orașul Tianjin și pe care le-am obținut din arhiva universitară. Să nu vă supărați pe noi, am dorit să vă facem o surpriză!

Pe ecranul supradimensionat din dreapta publicului s-au perindat foi din dosarul meu de student.

— Mărturisesc că am găsit ceva ce m-a șocat! declară realizatoarea. Vă rog să mă urmăriți cu atenție! spuse adresându-se publicului. Mulți dintre dumneavoastră poate își amintesc. Atunci, acum treizeci de ani, ca și astăzi, unul din cele mai grele cursuri pentru studenții de la facultatea de limbă și literatură era cel de limbă chineză clasică! Pentru noi toți, era o altă lume, o altă filosofie, o altă structură de comunicare, o gramatică eliptică și un vocabular de mare densitate culturală. Priviți vă rog această lucrare de examen a unui tânăr student român! Este impecabilă!

Tian Ge se opri. Făcu o pauză, apoi se întoarse spre mine:

— Ne puteți explica performanța, domnule ambasador?

Mi s-a pus un nod în gât. Deși am respirat adânc, mi-a fost greu să vorbesc. Aș fi vrut să spun doar atât. Un profesor îți predă un curs. Un magistrul, o lecție.

O lecție pentru toată viața.

Fascinația primăverii

Universul înghețase, nimic nu mai mișca. Pe teren era pustiu. Ar fi fost inadmisibil, nu putea vreo ființă omenească, un suflet de om, să joace în asemenea momente. Panourile de baschet se lichefiau ca de o incandescență internă ce le mistuia și ele se topeau în peisaj. Asfaltul se dizolva într-o masă contorsionată de alte legi ale gravitației pe care până atunci nu le cunoscusem. Tot orizontul fusese absorbit ca în tăietura unui blestem și redus la o singură, unică, damnată palmă de pământ de sub picioarele noastre. Și așteptam ca el să explodeze, să se risipească în peisaj, iar noi să rămânem suspendați, abia respirând, ca și cum totul s-ar fi epuizat, ars, consumat. Respiram cu gura deschisă și nu mai aveam aer! Nu știu dacă așa era, dar nu putea fi altfel pentru că eu așa simțeam. Pentru că se produsese ceva îngrozitor.

Ați spart vreodată ochelarii iubitei?

Să vedeți accidentul dislocând rama, cea cu conturul oval pe care aproape îl venerați pentru că îi accentua de o manieră superbă și-i îmblânzea linia obrazului. Speriind ochii ei exact la ceasul la care, în lumina diafană a dimineții de mai, se decolorează ușor și lunecă în acea tăinuită culoare verzuie cu irizări de jad. Totdeauna așteptată, dar mereu imprevizibilă!

Mingea de baschet îmi alunecase din mână, pasa mea pornise prea rapidă și prea stângace. Brațele mele fuseseră prea grăbite în lansarea mingii care zburase ca un proiectil. Brațele Taniei se ridicaseră mai mult ca un reflex defensiv, dar mingea ajunsese mai devreme și lovise rău! Obrazul ei se cutremurase sub lovitură, iar ochelarii...

— *Que va-t'il se passer ce matin?* (Ce se va întâmpla în dimineața asta?) am întrebat.

— *Je ne sais pas. Est-ce que la Mère Supérieure va nous donner des instructions, de nouveau?* (Nu știi. Oare Maica Sta-reță ne va da instrucțiuni din nou?) răspunse Luc.

Ridică din umeri. Silueta lui, subțire și înaltă, avea o anume eleganță, deși nu făcea nici un sport și era mai degrabă sedentar. Se îmbrăca în culori închise și cămașa cenușie de azi se confunda cu ținuta uniformă, de inspirație proletară, ce domina în ambianța universitară de aici. Mă amuzau însă, frecvent, replicile lui însoțite de un anume mod de a-și mușca mustața ce contura buza superioară. Îl tachinam calificându-l drept un belgian tipic și-i spuneam că dacă ar fi avut aceeași podoabă facială, vestitul umanist Erasmus din Rotterdam¹ ar fi semănat cu el, ceea ce nu era departe de adevăr, căci după mine, aveau același zâmbet neconformist. Luc replica iritat că filosoful era olandez. Iar eu îi răspundeam: Da, dar sunteți cu toții din Țările de Jos. Și tu mi-ai citat de câteva ori enunțul său pe care îl adori: „Fericirea, în forma ei supremă, este o viață cu un anume grad de nebunie!”. Corect? Iar el ofta și îmi șoptea: „Păi altfel mă însuram cu o militantă maoistă ca Chantal și o urmam în China?”.

Conform obișnuințelor locale, mergeam să luăm, pentru ceaiul zilnic, apa clocotită pe care o furnizau cazanele de la centrala termică din extremitatea campusului universitar. În ritmul mersului, Luc își mișca brațele legănând cele două termose goale. Eu duceam unul singur. Cu grijă. Mi-era teamă că, la un moment dat, s-ar fi putut desprinde din nesigurele tije de sârmă cu care erau prinse mânerele. Dar lui nu-i păsa. Privea, în schimb, atent la studenții chinezi care se agitău la colțul clădirii ce încheia șirul de cămine din extremitatea de vest a campusului. Noi treceam pe aleea ce se desfășura paralel cu ei. Desprindeau posterele artisanale, galbene și roz, manufacturate din hârtie subțire de orez și caligrafiate cu linii groase de pensule bine înmuiate în tuș astfel încât, de obicei, proiectau proeminent, aproape în

¹ Erasmus din Rotterdam (1466-1536), filosof și teolog catolic olandez, umanist al Renașterii.

relief, lozinci și proclamații imperative. Frecau cu perii de sârmă și apoi spălau zidurile de cărămidă până la înălțimea unui stat de om. Apoi, lipeau un nou rând. De când venisem la Universitatea Beijing, din toamna anului trecut, îi văzusem procedând la această operațiune de câteva ori. Campanii politice aproape periodice îi ținuseră până noaptea târziu să scrie *dazibao*-uri, afișe cu mari caractere, ce enunțau noi și noi ape-luri, învățăminte și precepte revoluționare. În fapt, devenise deja oficial că, după încetarea din viață a președintelui Mao¹, în septembrie trecut, se încheiaseră cei zece ani ai Marii Revo-luții Culturale Proletare. Dar, campaniile nu se opriseră. În cercurile înalte ale puterii politice, confruntările continuau.

— *Tu vois, Viorel? Comment c'est facile de nettoyer la conscience revolutionnaire!* (Vezi, Viorel? Cât de ușor se curăță conștiința revoluționară?) îmi șopti el.

— *Ne serait-il pas mieux de dire que c'est une ablution? Purification?* (Nu-i mai bine să spunem *abluțiune*? Purificare?) am replicat.

— *Malheureusement, je pense que tu as raison. Comment je te disais, c'est pas seulement la toilette de murs!* (Din nefericire, cred că ai dreptate. Cum îți ziceam, nu e doar toaletarea zidurilor!).

Val după val, șiruri de afișe coloraseră tot ce era vertical și putea susține etalarea publică – pancarte și garduri, panouri și pereți interiori. În toamnă, luptaseră să perpetueze memoria patriarhului națiunii: *Să transformăm durerea și doliul în forță și să continuăm voința președintelui Mao!* Urmase combaterea grupării acuzată acum pentru modul în care dirijase, din umbra marelui lider, pentru un deceniu, vâltorile ideologice și radicalizarea societății: *Să denunțăm monstruoasa crimă de uzurpare a puterii de către Clica Antipartinică a Bandei celor Patru*³! *Să fim radicali în demascarea și criticarea Bandei celor*

¹ Mao Zedong (Mao Țedun) (26 decembrie 1893 - 9 septembrie 1976), lider al Partidului Comunist Chinez, fondator al Republicii Populare Chineze.

² Act de purificare rituală (prescrisă de unele religii) prin spălarea cu apă sau vin sfințit.

³ Banda celor Patru: fracțiune politică la nivelul conducerii Partidului Comunist Chinez (soția lui Mao Zedong, Jiang Qing, și aliații săi politici, membri ai organelor centrale de partid – Zhang Chunqiao, Yao Wenyan, Wang Hongwen), ce a controlat decizii